

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ליבון רעפים

משנה: ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן.

(ל"ג ב') (ומברר) מאי קא עביד?

אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: הכא ברעפים חדשים עסקינן, מפני שצריך לבדקן (אם יוכלו לקבל לבונן, הלכך, ביום טוב לא, דלמא פקעי, ואשתכח דטרח שלא לצורך).

ואמרי לה: מפני שצריך לחסמן.¹

(ל"ד א') **תנן** התם (חולין, אלו טריפות, נ"ו א'): דרסה, או שטרפה בכותל, או שרצצתה בהמה, ומפרכסת, ושהתה מעת לעת ושחטה, כשרה. אמר רבי אלעזר בר ינאי משום רבי אלעזר בן אנטיגנוס: צריכה בדיקה.

בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: מהו לשחטה ביום טוב (מי חיישין, הואיל וצריכה בדיקה ואיתיליד בה רעותא)? מי מחזקינן רעותא ביום טוב (בגוה, משום חשש איסור מלאכה ביום טוב, דלמא משתכח טרפה ונמצא שוחטה שלא לצורך²), או לא?

אמר ליה: **תנינא:** אין מלבנין את הרעפים לצלות בהן. והוינן בה: מאי קא עביד? ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הכא ברעפים חדשים עסקינן, מפני שצריך לבדקן (וחיישין דלמא פקעי, אלמא מחזקינן רעותא, משום חומר יום טוב, שלא ללבנן).

אמר ליה: אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה (ולא משום חשש פקיעה, אלא דודאי משוי ליה מנא בהיסק זה).

תניא: אחד מביא את האור, ואחד מביא את העצים, ואחד שופת את הקדירה, ואחד מביא את המים, ואחד נותן בתוכו תבלין, ואחד מגיס, כולן חייבין.

(ומקשה) **והתניא:** אחרון חייב, וכולן פטורין?!

(ומתרץ) לא קשיא, הא דאייתי אור מעיקרא (כולם חייבים), הא דאייתי אור לבסוף.

(ומברר) בשלמא כולהו קא עבדי מעשה; אלא שופת את הקדרה, מאי קא עביד?!

אמר רבי שמעון בן לקיש: הכא בקדרה חדשה עסקינן, ומשום ליבון רעפים נגעו בה.

שיטות הראשונים

אין מלבנין רעפים כדי לצלות עליהם: בגמרא מוקי לה ברעפים חדשים. אבל רעפים ישנים מותר ללבן לצלות עליהם. וכן פסקו רשב"א, רי"ד, ריא"ז, רבינו ירוחם, ומאירי. אבל הרמב"ם סתם דבריו, שאסור ללבן רעפים לצלות עליהם, מפני

¹ להקשות, בהיסק ראשון הם מתחזקין ומתקשים, הלכך אף על גב דלצורך יום טוב נמי הוא, דהא צולין עליהם, מיהו, כיון דבהיסק זה נעשה כלי, אסור. רש"י.

² בשלמא שאר בהמות, אף על גב דמחמרין אנפשיהו ובדקינן, מיהו סמכינן ארובא, ורוב בהמות אינן טרפות. הכא מאי. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שמחסמם,³ וכן הרי"ף לא הביא אלא המשנה כפשטה, ולא חילק בין חדשים לישנים. וכן סתם השו"ע.⁴
בהמה שנולד בה ספק טריפה, שחיטתה ביום טוב: רמב"ם, רא"ש, רשב"א, וריא"ז פסקו דספיקה להקל, ומותר לשוחטה
ביום טוב.⁵ ודעת ראב"ן וראב"ה, בהמה שנראת בה ספק טריפה אין לשוחטה על הספק.⁶ אבל היכא דלא חזינן
ריעותא, לא חיישינן, ושחטינן, דרוב בהמות כשירות הן. והשו"ע פסק כרמב"ם ורא"ש.⁷

שולחן ערוך

(אורח חיים, הלכות יום טוב, סימן תקח)

א. אין מלבנים את האבנים לצלות או לאפות עליהם, מפני שמחסקמן...

(אורח חיים, הלכות יום טוב, סימן תצח)

ח. עוף שנדרס ברגלים ויש לחוש שנתרסקו איבריו ולכן צריך שהיה מעת לעת ובדיקה אחר שחיטה, מתר לשחט ביום
טוב, ולא חיישינן ששם ימצא טרפה, אף על גב דאתיליד ביה רעותא.

טיפול בכלים, בשר וירק ביום טוב

(ל"ד א') **תנו רבנן:** תנור וכיריים חדשים, הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר. אבל אין סכין אותם שמן, ואין טשין
אותן במטלית, ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן. ואם בשביל לאפות, הרי זה מותר.⁸

תנו רבנן: מולגין (ברותחים) את הראש ואת הרגליים (להסיר השיער) ומהבהבין אותן באור. אבל אין טופלין אותם
בחרסית (להסיר שערם, שהוא דרך העבדנים⁹), ולא באדמה ולא בסיד. ואין גוזזין אותן במספרים (שלהם, שנראה
כצריך את השיער).

(המשך הברייתא): ואין גוזזין את הירק (התלוש, העלים המעופשים) בתספורת שלו (במספרים שגוזזים בהם מן המחובר,

³ אמנם בפירושו למשנה כתב הרמב"ם: ולא נאסר אלא ליבון החדשים, מפני שהן מתחממין על ידי הליבון ומתחזקין, והרי הוא מתקן כלים ביום טוב. אבל האבנים והרעפים הישנים, והחרסים, מותר ללבן ולצלות עליהן.

⁴ אור"ח תקח.א. אבל המשנ"ב (ס"ק ב) כתב שיש מן הפוסקים הסוברים דזוקא בחדשים שצריכין לחיזוק אסור, אבל לא בישנים. והוסיף בשער הציון (ס"ק ג) שבאליה רבה מצדד להורות כן למעשה, שכן דעת הרבה ראשונים. וגם ברבנו חננאל ומאירי משמע כן. מקורות: רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב ד, חלק ב). רמב"ם (שביתת יום טוב, גיא). רי"ף (יט א). רשב"א (עבוה"ק בית מועד ב, עמ' ר). מאירי (ל"ג ב, ד"ה ואין מלבנין). רי"ד (פסקיו, ד"ה אין מלבנין). ריא"ז (פ"ד, הלכה ד, סעיף ב).

⁵ ומשום שמשמע שהלכה כלישנא דצריך לחסמן.

⁶ דדילמא ההוא לישנא עיקר מפני שצריך לבדוק. ואף על גב דקאמר ר' ירמיה אגן מפני שצריך לחוסמן מתנינן לה, דחיותא היא, כלומר, אין ברור לפשוט מיכן הן או לא, דדילמא לישנא דלחוסמן עיקר, שלא שנינן לבדוקן גרידא. אור זרוע.

⁷ אור"ח תצח.ח. מקורות: רמב"ם (שביתת יום טוב, ב, ד). רא"ש (ס' טו). ריא"ז (פ"ד, הלכה ד, סעיף ד). ראב"ן וראב"ה (הו"ד באור זרוע). אור זרוע (ח"ב, הל' יום טוב, ס' סד). רשב"א (עבוה"ק, ב, עמ' קח).

⁸ בשביל לאפות, שהוסקו הרבה וחושש שלא תשרף הפת בתנור, מותר. ולא דמי לליבון רעפים דאסורין לעיל, דהתם תיקונו של כלי, קודם לתשמיש שמשמש בו; אבל כאן, בשעת תשמישו הוא שמתקן לתשמישו. ר"ן (יט א ברי"ף, ד"ה ואם להפיגין).

⁹ ורא"ה כתב דטירחה יתירא היא, ועובדין דחול. וכעין זה כתב רשב"א.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שהרואה סובר שליקטן היום). אבל מתקנין את הקונדס ואת העכביות (מיני ירקות שיש טורח בתיקונם).

(המשך הברייתא:) ומסיקין ואופין בפורני (תנור גדול. ולא חוששים לטירחה אם יש לו הרבה אוכלים, שלא מספיק לו התנור). ומחמין חמין באנטיכי. ואין אופין בפורני חדשה, שמא תיפחת (ונמצא טורח שלא לצורך).

תנו רבנן: אין נופחין במפוח (ללבות האש, שנראה כאומן העושה מלאכה). אבל נופחין בשפופרת (שאינו כדרך אומן). ואין מתקנין את השפוד, ואין מחדדין אותו.

תנו רבנן: אין מפצעין את הקנה (לתוחבו בדג ולשים אותו על האסכלא) לצלות בו מליח, אבל מפצעין את האגוז במטלית, ואין חוששין שמא תיקרע.

שיטות הראשונים

ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן: הקשה הרא"ש, כיון דחדשים הן (מדצריכי עדיין חיסום), אם כן בלא הפגת צונן, אפילו היסק ראשון אסור (כדאמר לעיל ברעפים חדשים מפני שצריך לחסמן). ותירץ דתנור אינו נגמר בהסקה עד שיפיגנו בצונן. וכן פסק השו"ע.¹⁰

אם מפיג בצונן בשביל לאפות, מותר: ולמד מדין זה מהר"ם מרוטנבורג, שמותר לשרות במים המכבדת שמכבדין בו התנור, אף על פי שמכבה. וכן פסק השו"ע.¹¹

מולגין את הראש ואת הרגלים: כתב בעל הלכות גדולות בשם גאון, שלא התירו למלוג כל הבהמה אלא ראש ורגלים לבד, ואע"פ שמתכוין לאכול עורה של בהמה.¹² וכדבריו פסקו ראשונים רבים. ודעת בעל העיטור ורשב"א, שהתירו למלוג כל הבהמה,¹³ אלא שדיברו בהווה. והשו"ע פסק שאם מולגו לאכול העור, מותר למלוג הגדי.¹⁴

¹⁰. או"ח תקז,ה. מקורות: רא"ש (ס' טו).

¹¹. או"ח תקז,ה. וכתב משנ"ב (ס"ק לא): רצה לומר, אם הוסק התנור יותר מדאי, וחושש שלא ישרף הפת, שורה המכבדת במים כדי לצנן בו את התנור, וגם כדי לגרוף בו עוד הגחלים הדקים שנשארו אחר הגריפה הראשונה. וכל זה שרי אף על פי שמכבה, כיון שהוא צורך אוכל נפש. וכבר כתבנו דבזה, וכן בההיא דמפיג התנור, הוא דוקא אם בלא זה יתקלקל הפת; אבל אם לא יתקלקל, רק שיהיה מתחרך מעט ולא יהיה נאה, אסור, מאחר שהוא מכבה. וכתבו הפוסקים דלאחר שכיבד התנור אסור לטבול המכבדת במים שלא תשרף מפני ניצוצי אש שיש בה, שהרי הוא כיבוי שלא לצורך אוכל נפש. ואפילו אם הוא צריך לה עוד לאפיה ביום זה. מקורות: מהר"ם מרוטנבורג (ה"ד בטור).

¹². שהמליגה יש בה טירחא יתירא (והפשטה פחות טירחא, ויותר מועילה). תוספות ורא"ש. וכתב רשב"א (בשם בה"ג) שאפילו כשמתכוין לאכול העור (שהיה צריך להתיר משום אוכל נפש, גם אסור), לפי "שאיין עושין כן אלא המפונקין ביותר (ואינו שוה לכל נפש), ואסרו לעשות זה, כדרך שאסרו לגמר את הכלים (כתובות ז' א'). ועוד, שנראה יותר כמעשה חול". וראה להלן.

¹³. דהא הראש והרגלים נמי אפשר (בהפשטה)! אלא מנהגא נקט, ובאתרא דנהיגו בגדיא נמי שרי. עיטור.

¹⁴. או"ח תצט,ב. השו"ע הסתמך על גירסה, שהיתה לפניו בטור: "כתב בה"ג אסור למלוג גדי. ואם רצה למולגו כדי לאכול עורו, מפני שיש בו טורח יותר בהפשט, שרי". ותמהו האחרונים (פרישה, ב"ח, ט"ז, ומג"א) על דברי הטור והשו"ע, והוכיחו שהגרסה הנכונה בטור היא כמו שכתב הרא"ש (וכן הוא בקיצור פסקי הרא"ש), שאסור למלוג את כל הגדי אפילו כדי לאכול העור. וכן פסק המשנ"ב (ס"ק ג) לכתחילה. אמנם בשעה"צ (ס"ק ה) כתב שאין למחות ביד המקילים, כיון שיש ראשונים שחולקים על בה"ג, וגם כמה אחרונים הקלו כדעת השו"ע.

מקורות: סיעה א - בה"ג (ס' טז, הל' יום טוב). תוספות (ל"ד א', ד"ה מולגין). רא"ש (ס' טז). ראבי"ה (ס' תשפז). תלמיד הרמב"ן (ל"ד ב', ד"ה מולגין). ריא"ז (הלכה ד, סעיף ה). מרדכי (ס' תרצד). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב ד, ח"ב). כלבו (ס' נח). ארחות

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

תיקון קונדס ועכביות בתספורת שלהם: בברייתא מבואר שאין גוזזין ירק בתספורת שלו, אבל מתקנין הקונדס והעכביות. רש"י ביאר שקונדס ועכביות מיני ירקות הן, ויש טורח בתיקונן. וכן מבואר ברשב"א, שהחידוש שמותר לטרוח בהם; אבל לגוז במספריים, כאן וכאן אסור. ודעת הרמב"ם שהתירו לתקן קינרס ועכביות (שיש בהם קוצים) אף במספריים. והשו"ע סתם דבריו.⁴⁵

ומסיקין ואופין בפורני: רש"י ביאר שלא חוששים לטירחה אם יש לו הרבה אוכלים, שלא מספיק לו התנור. וכן כתב אור זרוע. והוסיף, דלדידן דלית לן תנורין כי אם פורני, אף על פי שאין צריך כל כך הרבה לאפות בו, מותר לנו לחממו, ולא חיישינן לטירחא, דהא לית לן תנור קטן.⁴⁶

אין נופחין במפוח אבל נופחין בשפופרת: כתבו תוספות: פירש ר"י מדלא מפליג בין מפוח של אומנין, ובין מפוח של בעל הבית (כי היכי דמפליג בשל אומן, בין מפוח לשפופרת), משמע דכל המפוחין אסורים, אפילו של בעל הבית נמי, ויש לזהר שלא לנפח בו כלל. מיהו העולם נהגו בו היתר על ידי להפכו מלמעלה למטה. וכן פסק בשו"ע.⁴⁷

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תצט)

- א. אין מרגילין ביום טוב. כיצד הוא מרגיל? זה המוציא כל הבשר מרגל אחד כדי שיוציא כל העור שלם ולא יקרע, מפני שטורח בהפשט זה טרח גדול ואין בו צורך למועד.
- ב. אסור למלג גדי, אלא אם כן מולגו לאכל העור.

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תק)

- ד. מולגין הראש והרגלים ומהבהבים אותם באור, אבל אין טופלין אותם בסיד ולא בחרסית ולא באדמה, דמתחזי כעבוד; ואין גוזזין אותם במספרים, שנגראה כעושה לצורך השער.

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקב)

- א. ...ואין עושין פחמים, ואין נופחין במפוח אלא בשפופרת; ונהגו היתר במפוח של בעלי בתים על ידי שנוי להפכו מלמעלה למטה...

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקז)

- א. אופין בפורני, דהינו תנורים שלנו הגדולים ופיהם בצד, ובלבד שלא תהא חדשה, דחיישינן שמא תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יום טוב; ומחמין חמין באנטיכי (פלי יורה גדולה).
- ה. תנור וכירים חדשים, אין סכין אותם בשמן ולא טשין אותן במטלית, אבל מתר להסיקן אפלו הסק ראשון, ובלבד שלא יפיגם בצונן כדי לחסמן. ואם הסקו יותר מדאי והצרכו להפיגן בצונן כדי לאפות בהן, מתר. לפיכך מתר לשרות במים המכבדת שמכבדין בה התנור, אף שמכבה.

(אורח חיים, הלכות יום טוב, סימן תקח)

חיים (הל' יום טוב, ס' מט). האגודה (ביצה, פ"ד, ס' נ). סיעה ב - בעל העיטור (עשרת הדיברות, הל' יו"ט, מחלוקת ג). רשב"א (עבוה"ק, בית מועד, בג, עמ' קלו). שיבולי הלקט (סדר עצרת, ס' רנה). וכן הובאו הדעות במאירי (ל"ד א', ד"ה מולגין).

⁴⁵ או"ח תקיז.⁴⁶ והביאו משנ"ב להלכה (או"ח תקז, ס"ק א). מקורות: אור זרוע (ח"ב, הל' יום טוב, ס' ססד).⁴⁷ או"ח תקבא. מקורות: רא"ש (ס' יז).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

- א. ...ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו.
ב. פוצעים אגוזים במטלית, ולא חיישינן שמה תקרע.

הכנת פירות שאינם גמורים והפקעת שם מוקצה מהם

(ל"ד א') משנה: ועוד אמר רבי אליעזר: עומד אדם על המוקצה (הצריך הזמנה, והזמנה מועילה לו, כגון איחזי ולא איחזי) ערב שבת בשביעית,¹⁸ ואומר (בפה): מכאן אני אוכל למחר (וסגי בהכי, דיש ברירה).
וחכמים אומרים: עד שירשום (סימן, ולא די בפה), ויאמר מכאן ועד כאן (דאין ברירה).

שיטות הראשונים

הכנת פירות המוקצה ערב שבת בשביעית: רי"ף ורא"ש הביאו המשנה כצורתה, ללא הכרעה. דעת רבינו ירוחם ובעל ההשלמה, שהלכה כרבי אליעזר.¹⁹ ודעת רמב"ם ותוספות דהלכה כחכמים,²⁰ ולכן, "העומד על המוקצה מערב יום טוב בשנה שביעית, שכל הפרות הפקר - צריך שיירשום, ויאמר 'מפאן ועד פאן אני נוטל'. ואם לא רשם - לא יטל".²¹

האם שבת קובעת למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו

(ל"ד ב') תנן התם (מעשרות ד,ב): תינוקות שטמנו (בשדה או בגינה) תאנים מערב שבת (על מנת לאוכלם בשבת), ושכחו ולא עישרו, למוצאי שבת לא יאכלו אלא אם כן עישרו.²²
ותנן נמי (מעשרות ג,א): המעביר (השוטח) תאנים בחצרו לקצות (ליבשם, לעשות מהם קציעות), בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורים (מלעשר, שאין החצר קובעת בראיית פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו).
בעא מיניה רבא מרב נחמן: שבת, מהו שתקבע מוקצה למעשר, בדבר שלא נגמרה מלאכתו? מי אמרינן כיון

¹⁸ שאין מעשר נוהג בה, ואין מחוסר אלא הזמנה. והוא הדין במעושר ובשאר שני שבוע, אלא אורחא דמלתא נקט, דסתם מוקצה לאו מעושר הוא, דגרוגרות וצמוקים הן סתם מוקצה, ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה. רש"י.

¹⁹ דקיימא לן (להלן ל"ח א') דבדרבנן יש ברירה. ההשלמה. ומוקצה דרבנן. והב"י (אשר לא היה לפניו ספר 'ההשלמה') כתב (או"ח תקיח,ט): ויש לתמוה על רבינו ירוחם, למה פסק כרבי אליעזר במקום שחולקין עליו רבים, ואומרים עד שירשום! ואפשר משום דתנן בפרק קמא דביצה (י' א') בית שמאי אומרים לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום, ובית הלל אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל, ומשמע דקם ליה רבי אליעזר כבית הלל, וחכמים כבית שמאי, והלכה כבית הלל, וקם לה הלכתא כרבי אליעזר.

²⁰ ותירצו תוספות דשפיר אתי רבי אליעזר כבית שמאי, דמוקצה דבעלי חיים עדיף, ומחמירין טפוי. ושפיר אתו חכמים כבית הלל, דשאני הכא דאקצייה בידים. וכיון שכן קמה לה הלכתא כחכמים, דאמרי עד שירשום. והקשה ב"י על הרמב"ם, שאם הוא מפרש פלוגתא כרבי אליעזר ורבנן ביש ברירה, ופוסק הלכה כרבנן, נמצא שהוא פוסק דאין ברירה במוקצה דרבנן, ואנן קיימא לן (ביצה ל"ח א') דבדרבנן יש ברירה!

²¹ מקורות: רמב"ם (הל' שביעית יום טוב, ב,ט). תוספות (ל"ד ב', ד"ה ואומר). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב ד, סוף חלק ד). השלמה (ל"ד ב', במשנה).

²² ואע"ג דקיימא לן (בבא מציעא פ"ח א') אין הטבל מתחייב במעשר לאוכלו אכילת עראי עד שיראה פני הבית או פני החצר, אכילת שבת חשובה, ועראי שלה הוא קבע. והרי הוטמנו לאכילת שבת והוקבעו. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דכתיב²³ "וְקָרַאתָ לַשֶּׁבֶת עֹנֵג" קבעה, ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו; או דלמא בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה, בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה.

אמר ליה: שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו, בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

אמר ליה: ואימא שבת דומיא דחצר, מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, אף שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו?

אמר ליה: לימוד ערוך הוא בידינו, שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו, בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו. (ל"ה א') כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח, כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו.

שיטות הראשונים

האם שבת קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו: פסק הרמב"ם²⁴ כרבי יוחנן, וכתב: "וְאֶחָד מִשְּׁשֵׁה דְבָרִים קוֹבֵעַ לְמַעֲשְׂרוֹת, וְאֵלּוּ הֵן: הַבֵּית, וְהַמֶּקֶח, וְהָאֵשׁ, וְהַמְלַח, וְהַתְרוּמָה, וְהַשֶּׁבֶת. וְכֵן אֵין קוֹבְעִין אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלָאכְתּוֹ."

האם שבת קובעת מבין השמשות או משחשיכה: כתב הר"ף, "ואפילו ספק חשיכה ספק אינה חשיכה, אין מעשרין את הודאי. ומאותה העת קבעתן השבת למעשר, ואסור לאכול מהן באותה שבת, מפני שנקבעו למעשר". וכן דעת רבינו חננאל, רמב"ן, ור"ן.²⁵ ודעת רז"ה, שאין השבת קובעת למעשר עד שתחשך לגמרי, דהיינו מצאת הכוכבים.²⁶

האם יום טוב קובע למעשר: דעת רוב ככל הראשונים, דיום טוב קובע כשבת. והמאירי כתב שיש מי שמפרש דיום טוב אינו קובע.²⁷

הדרן עלך המביא

²³ ישעיהו נח, ג.

²⁴ מקורות: רמב"ם (הל' מעשר, ג, ג).

²⁵ וכתבו רמב"ן ור"ן: וכן בדיון, שהרי מה שהשבת קובעת למעשר, משום דכתיב בה עונג, ובודאי שעונג שבת קודם חשיכה הוא, כדתניא בפ"ק דברכות (ב' ב') משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות, והיינו קודם צאת הכוכבים כדמוכח התם.

²⁶ ובמשנ"ב (רעא, ה, ס"ק יט) פסק כרוב הראשונים. ובדרך אמונה (הל' מעשר, ג, ג, ס"ק כד) הביא מחלוקת אחרונים אם גם תוספת שבת קובעת. מקורות: ר"ף (פרק ערבי פסחים, כא ב בדפיו). רבינו חננאל (פסחים ק"ד ב', ד"ה רב חנינא). רז"ה ורמב"ן (פסחים, כא ב בר"ף, ד"ה רב חנינא, ובמלחמות ה' שם). ר"ן (פסחים כא ב בר"ף, ד"ה פוק חזי).

²⁷ ובפמ"ג (או"ח רס, ס"ק ג) כתב דיו"ט כשבת. ובפתחי תשובה (יו"ד שלא, פג, ס"ק יא) הביא שנחלקו בזה אחרונים, עיי"ש. כל הראשונים הנ"ל (ר"ש, תוספות, רא"ש) ביארו הטעם שאימת שבת עליו, משום דשבת קובעת למעשר, ובירושלמי הרי מבואר שהלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות, גם ביום טוב אם שואלו, נאמן. דרך אמונה (הל' מעשר, ג, ג, ס"ק כד). מקורות: מאירי (חידושי ביצה ל"ד ב', בשם יש מפרשים. ובבית הבחירה דחה דעה זו; בית הבחירה ג' א', סוד"ה כל שהוא; ל"ד ב', ד"ה השבת). ר"ש ורא"ש (דמאי, ד, א). תוספות (מנחות ל' ב', ד"ה תרומת; כתובות נ"ה ב', ד"ה ובתרומת). רמב"ן (חולין ע"ה ב', ד"ה תרומת מעשר).